

16/12/03
08 54 27 9

א ר כ י ו ן ה ה ג נ ר
רישום נתוני עדות

UPED000M
HY8

הסימול מוזן במבנה 88888 9999 כאשר 9999-פוליגל, 88888=עדות עם אפסים מובילים
סימול 227 00018 סימול ישן

*שם מעיד ברקאי חיים
*אינטרנט 2 סומן לאינטרנט ללא תמונה
*סטטוס 6021989 תאריך מסירת העדות

נושא העדות ברקאי חיים - פעילות התגנה לקראת ובמהלך האורעות רשונים 1920, -
1921, 1929 ו 1936 1939, ביבנאל התגוננות הישוב והתושבים, _____
ביטוי האלימות כגון שוד, תקיפות של אנשים בדרכים ואף רצח _____
פעולות הגנה ממוסדות בתקופת השיתוף עם הבריטים הצבת נוטרים עם _____
כוח משוריין והקשר בינם ובין התגנה המקומית והאישית של תושבים
התקופה עליה נמסרה העדות 1011920 עד 31121939
הערות מקלטות זקני הישוב בגליל, מארכיונם הפרטי של בלחה ואורי שרפמן,
בית גן יבנאל, יולי 2003

השאלת העדות _____ *יעד _____
*מיקום _____ *מחסן _____ ארון _____ צד _____ מדף _____ פוליגל _____
23/09/2003 RNN מעדכן אחרון

24	16	14	13	12	11	10	9	8	7	6	2	1
סיים	חזור	סרגל	הצגת	נקה	הבא	תקציר	מלמ	בטל	עדכן	הוסף	קרא	עזרה

1
זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, וחם רכושן הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

ארכיון חייקי היישוב בגליל
כל הזכויות שמורות
לבלחה ואורי שרפמן
00750488 בית גן יבנאל טל

מזכרונות חיים ברהאי מיבנאל

חיים, מה אתר יכול לספר על תקופת המזורעות של - 36, - 29, - 21?

בהתחלה, זה התחיל בעצם - לא -21, כי אם -20. זר ריר בפסח;
או לאחר פסח, תיכף. זה היה המוארעות שהיו בסביבות מנחמה
ההתנפלות שהיה אז... מעשי הרצח שהיו שמה אחדים שנרצחו... כ
שנרצח בדרך ליבנאל. ואחרי זה, היו עוד דברים שזר נמשך, ואחר כך
זה הגיע גם ישדית העדר גם בכפר תבור. עדר הפירות, זו פרות
זה היה שם; איזה עדר. זה היה בתקופה של -20. ב -21, עד כמר
שאני זוכר, זה היה רל פחד אבל, כנראה שלא היה שום דבר, אז.

בו כמה היית?

אני, אז הייתי בו שמונה, תשע

אני זוכר את החפירות שחפרו; חפירות הגנה, אבל הפחד היה רב.
היה לנו... יורד הלילה, גם הייתי שומע מההורים, מהאימאות, שהם
אומרים שבא הלילה, אז היה נופל פחד. זה היר מורגש - באמת.
הילדים, אפילו לא היו משמיעים קול. היה... הרוח היתה מורגשת
בהם, ישש פחד בסביבה. היה צבא הודי, שהיה חונה פה בחפירות
הפנויות, שמה איפה שה... עכשיו. והיה גם מצב חירום, היה באמת
עוצר; והיה גם איש משמר, שהעמש היה הורך מבית לבית ומודיע. אבל
הקהל היה נמנע, עד כמה שאפשר לא ללכת בלילה כדי ש...

זכרונות אלה הועברו לכתב מחלפות זקני הישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

באותה התקופה, זה גם יזן נמשך זמן רב. וזאתי זה, נהיה שקט,
והממשל האנגלית, עם הפוליטיקה שר - הצליחה בכל זופן - את
הערבים לסדר אותם. זה נהיה בערך שקט, ככה. חוץ בשדות, היה
יותר פחד. זה היה בשנים הראשונות. שנים אחרות, אחר כך היה
לגמרי שקט. למשל בשנת 25-26-24, והלאה: כל השנים האלו, היה
בן אדם ישן איך שישן, והורד איך שרולד בלי שום פחד, בלי שום...
מחשבות אפילו שמה יפגע בו משהוא. עד שזה... רתחילה... עד
שהגיעה שנת - קיץ 29-. זה היה באוגוסט: זה היה בחצי זב, בערך,
קצת יותר בשמונה-עשר, תשע-עשר. האווירה היתר מזרגשת עוד הודם.
העיתונות היתה כותבת, על יד הכותל היו סיכסוכים. האווירה - היו
כמה אחדים שהיו טוענים: "תראו" עוד יהיו שפיכות דמים." היינו
שומעים את זה, לא שמנו לב. "שפיכות דמים"... אנחנו גדרנו בעיקר
בשנים האלה של השקט: לא תיארנו לנו, אפילו מה. עד שבאחד...
ביום השישי, שזה התחילה אז הפגנה בירושלים, אז העיתונות הגיבה
על המהומות, ועל מעשי רצח.

ואז, התחילו ה - "מאורעות 29" - כמו שקוראים להם. והם
התפשטו. בכמה מושבות, היו מעשי שוד, כמו שכתבו על זה ספרים.
פר אצלינו, אירגנו אז שמירר, והיינו מצב... הרי גיל שרי... כבר
היינו נערים בני חמש-עשרה או יותר, וזו היינו גם כן כבר משתפי
פעולה. אבל... אז הציוד - הנשק היה במצב ירוד מאוד. קצת גרוע,
במשך השנים, זה ירד בכל מהדר. חדלו לדאוג. מי שהיה לו, זו
הלך לאיבוד. חשבו... הנה עת המשיח הגיעו, לא יצטרכו... והנה
פתאום, הממשלה גמרה להכשיל וזת זה... גם בזה לא חשדו, היר לנו

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרמון מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

ארגז נשק, פה בועד המושבה היו שמונר רובים. שבועיים לפני
המאורעות האלו, באו ורקחו אותם. אמרו: "המצב שקט, בשביל מה
לכם?" ובצדק. "בשביל מה צריך קחו את זה." רקחו את זה.
כשהתחילו המאורעות, לא היה דבר. ראו באיזה אופן, הישוב,
רמנהיגים שלנו, ראו לדאוג... מצב רשה מאוד. אבל, דווקא עברנו
זאת זה ככה, בלי שום דבר שקרה בסביבה שלנו.

איך היו הערבים בסביבה?

הערבים היו בסביבה, שקטים לגמרי. רפועים שלנו, היו בליל
פוחדים ללון פה. היה להם זווהלים על יד המושבה, והיו הולכים
ללון על ההר, רחוק. הם סיפרו שהודיעו להם - כפי שהערבים רגילים
ככה לדבר - זה סיפרה ערביה אחת לאחת השכנות שלנו, שהם ריבלו
רודעה על ידי אותה ידידה... ש- "אתם, בלילה, לא תשארו פר,
כשאנחנו נתקוף, אתם תירמסו תחת פרסות רפרשים..." שמענו על
הערבים: "פרשים..." - יש להם... לכל היותר, יבואו, יכבדו אותם.
אז הצבא, זה היה... כמה שהיו מתגוננים, זה היה טוב. אבל הם לא
באו, וזה היה בסדר. בימים היותר מאוחרים - זה הכל נמשך איזה
שבוע ימים, עד שבועיים: אז לגמרי נריה שקט - היו קצת פטרולים של
צבא בריטי שהיו עוברים מידי ערב, והם היו לפעמים נשארים ללון
פה, ולפעמים ממשיכים הלאה. זה היה ליתר בטחון, אבל הרבה - לא
נתן. בערב אחד, היה ככה איזה "אינצידנט", וכמעט שגם נהרג איזה
ערבי, אבל זה - ברור השם - זה עבר בלי שהעניינים היו.

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל.
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

ה-"אינצידנט" היה ככה: אחד האנשים על המשמר, זקו דווקא,
שהיה לו רובה ישן, הוא רצה לנסות אותו. אז הוא ירה כדור,
וכיוון שכדור - לא בטוח, אז הוא ירה עוד כדור. היו שתי יריות,
אז התעורר השומר על המשורייין, שעמד פה על יד חצרו של סחין,
והזעיקו את המשמר: פה קרוב - 'שמע יריות...'. אחד מהמפקדים
שלנו, שנסע איתו - אנגלית - הוא לא ידע לדבר, רק כמר מילים, אז
הוא אמר להם... לשמש: מה לרגיד לוי - שאחד ירה? - משמע שיש
לכם נשק, אז זה שום פעם לא טוב, אז אמרו לו שירו שמה הערבים.
"הם ירו... באו ניסע לשם!" "ניסע - ניסע". התיישב איתו על
המשורייין, ונסעו. יצאו ככה מאחורי השכונת התימניים, שמה היו
האזורים של הערבים. אז הוא חשב, הוא יתמרו איתו שם, יגיד לו
בסביבה, פה... הוא פתח את הפרוז'קטור, הערבים ראו את המכונה
וזה... התחילו לברוח. התחילו לברוח - האנגלי קפץ על המציאר...
"הנה הם הבורים!" התחיל לרדוף אחרי אחד. שלף את הארדח, ירה
כדור, שניים, שלושה... הערבי ברח, והוא לא פגע.

טוב, כשאחר כך נודע... הוא ראהו אפילו הוא הכיר את הערבי
טוב שלא פגע, לא היה צרות איתו. והוא - גם אנגלית לא ידע, אז
הוא אמר לו שיאיר את הסביבה.

ארכיון ותיקי היישוב בגליל
כל הזכויות שמורות
לבלחה ואורי שרפמן
בית 11 יבנאל טל. 06750488

מי זה היה?

זה היה אליהו סדון. אז הוא אמר ליהואז "Fire Fire" -
שיתן. המפקד לא ידע שום דבר. הוא שמע "Fire", והם היו נפחדים
קצת, חיבר את הסרט לויקר, אז כבר רצה להתחיל ללחוץ על ההדק...

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

היה מתחיל רטרטר - עוד בתוך האוהלים - והוא היה עושר ...
"איינה חעסונה". אבל, ברגע האחרון, אז הוא תכף שם זאת היד:
"open סח סח 'סח". אז הוא הבין שכבר יש פה אי הכנה, אז
הוא הפסיק. לא ירה עוד.

מי זה המפקד שירה את הכדור?
זקן, אחד האיכרים הזקנים
איזה?
זה לא חשוב מי זה. מה...

אחד הזקנים הוותיקים דווקא. אדם שאפשר לסמוך עליו. אז
בזה עבר המעשה הזה ככה.

מאורעות 1924.

זה ב-4. היו עוברים פטרוניים, ובזה נגמר. ואחרי זה, שוב
השתרר שקט. שוב נשמנו ררווחה כמה שנים. אבל, רישוב כבר ריה
במצב של התעוררות. כבר לא היה... חיו באשליות כמו לודם. הישוב
ראה להתאושש, להתעודד, להתכונן ולא היו באשליות, ולא לסמוך על
שום דבר, ולא לסמוך על האנגלים, בעיקר. מפני שהם ראו, ב-"הפרד
ומשול", נו... תמיד, כל זמן שאנחנו נריה פר, תמיד יהיו מהומות.
אחרי זה, נהיה שקט, כמה שנים... עד שהתחיר 36-; שוב פעם. עוד
לפני 36-; כבר היו סימנים: מעשי רצח בכר ומקום, פר ושם.
והמחתרת הערבית כבר התחילה לעבוד. זה היר סימנים שיש דבר מר.
אבל, זה היה מקרה בודד: משפחת יעקובי שנרצחה בעמק יזרעל.

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון רמושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

זרקו להם פצצה. מי היה צריך לזרוק להם פצצה? אנשים שלא
התערבו... אחר כך נודע, שזו היתה המחתרת הערבית.

באיזה מקום בעמק יזרעל
זה היר - נדמה לי - בנוה יעקב, באחד המושבים האלו. זרקו,
דרך חלוו - רימון, נפל על המיטה של בעל הבית; הוא ישן עם הבן
שלו. ושנירם מתו. וזהו. נפצעו עוד, נדמה לי.

והיו עוד מקרים בודדים, פה ושם. לפעמים, זה היה מתגבר,
לפעמים היה שוב נחלש. אבל, ראו שזה... העניין מתידם. יש איזה
תעמולה. עד ש... הפתיחה לזה, זה היה רצח הקצין רוזנפרד. נרצח
בגלבע. הערבים עשו לפני זה - גניבה של ואשכוליות מפר יחזקאל,
שזה מול, עזבו... זרקו כמה ואשכוליות על רדרר, לסימנים, ומשכו
... לאות תבונה, וזה יודע עם הגעש, ועם המשטר שהלכה בעקבות
הגונבים, אז למשור אותו שם להיר, וכמו שהיה, כמו שהם תיכננו -
ככה רלר. היה איתו עוד שוטר ערבי, אבל ברגע האחרון, הוא מצא לו
אמתלה... שרוא חוקר משהוא, השתמט, ועזב וזותו בעצמו להתקדם.
שכשהתקדם מור מערה, ירו ופגעו, והוא נפל. זה ריה אז, דבר... לא
סתם - להרוג... לרצוח קצינים. אבל זה, כבר ההסטה וזה... שלהם
כבר הגיעה לשיא.

מאיפה יצא הקצין הזה?
זה היה בנצי רוזנפרד, ממנחמיה.

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרשמן מיבנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

אחרי זה, תכף התחילו העניינים של מהומות והתחילו להציץ
כנופיות בסביבות ג'ניו. ואז היתה הכנופיה רגדוריה שנרצח המנהיג
שלה, זה שייח' אל-קטן, שהוזה היה מנהיג וראש הכנופיה, שהוא גם
הלך למלחמת מצווה. אז, נהרג איזר שוטר בריטי, אז קצין בריטי
במלחמה הזאת, ונהרגו איזה ארבעה או חמשה ערבים. אחדים נפתסו.
נשפטו משפטי עולם. מאז... מזה, התחילו... הפרשר של
מהומות -36.

ארכיון ותיקי הישוב בגליל
כל הזכויות שמורות
לבלחה ואורי שרשמן
בית גן יבנאל טל 06750488

מה היה עם השורשר?
זה ריה אז בזה... זה היה בערך... זה ריר בתחילת החורף. זה
היה בתחילת החורף - לפני שהמהומות ממש התחילו. זה היה מהומות
של כנופיות. דיכאו את הכנופיה, נהיה שקט. ניסו פר להרוג, שם
ישדוד, אבל במימדים גדולים - זה עוד לא יצא. עד שהגיע
לפסח -36. אז היתה ההפגנה ביפו. אז, ריו מעשי רצח ממש. נרצחו
אנשים ברחובות. המשטרה כן התערבה, לז התערבה. וככה זה התלדם,
ונתנו להם יד פתוחה מתחילה. ואז, התחילו המהומות ממש. ירו על
אוטובוסים, כמה ימים לפני זה - נרצח... נרצחו שני אנשים על יד
טול כרם; זה היה בערב שבת. הם עברו במשאית... ווננברג, וחזן.
שני אנשים שרובילו עופות.

איך היתה ההשפעה של המאורעות, על יבנאל?
... הם נרצחו. וזה היתה הפתיחה של המהומות.
ההשפעה על יבנאל היה... הם התחילו אז לירות על נלודות ישוב.
היה זה מתחיל... לצלוף על... וישוב ערבי הרוב - אין. אז ער

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זכני היישוב בגליל.
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

מושבות אחרות, כן ירו. כמו מצפה - זה... היה להם צרות צרורות.
כנרת - הערבים היו באים מההר ויורים לתוך הבתים. אבל, בזמנים
היותר מאוחרים, אז הם כבר ... הם גם כן היו יורים מההר. הגבירו
את השמירה, אז כל זה. המצב כבר לא היה כמו ב-29, כבר היו
מוכנים לזה; הגוער היה מאומו יותר, וכבר הכל ...

ונשק - במושבה היה
זה כבר היה במצב... יותר היה. היה גם...
היה רכישה כללית, או שכר אחד רכש לעצמו נשק?

זה היה כללי. זה היר של ההגנה. ריא החזיקה את זה
בסליקים, וכיון שהמאורעות התחילו, אז רוצאו זותם מהסליקים.
מהגליל, והם היו במצב לא כל כך משביע רצון, אבל גם זה לא היה
טוב - מה שהיה ... העילר - זה היה יורה הערבים ריו יורים. אם
עונים להם, בכל אופן זה ... הם לא כל כך מעיזים. או להבטיח את
השמירה בשדות. היה גם... רובי צייד ברשיונות, אבל זה לא היר
מספיק. אחרי זה, יותר מאוחר, אז התחילו כבר הממשלה לחלל רובים
צבאיים. זה היה דבר ... הישג גדול, שהמטרה, שהממשל מחקת
רובים צבאיים לאזרחים. זה היה באמת בצורת שוטר, אבל בכל אופן
הוא היה אזרח.

אז נהרגו כמה? שלושה?

השלושה, לא. השלושה, זה היה יותר מאוחר. זה היה ב-5/.

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אנרי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

וזה דווקא ריה בתקופה של ... בדרך כלל, המאורעות שקטו. ב-3/
היה - באופן יחסי - יותר שקט. אבל יבנאל, אינני יודע מה שהם
החזיקו. זר היה דבר מתוכנן מראש. מפני שהמשטרה ... היתה פה
משטרה בריטית שהיו פה כמה שוטרים. אז הם... כנראה שהיה להם
איזה קשרים עם הערבים, מפני שתמיד, היה מודיע לנו השוטרי -
הקופרל האנגלי, שהיר מסדר לנו את השמירה - הוא היה המפקד שלנו -
תמיד להגביר את השמירה ביום זה - 'יהיו יריות פה'. לפעמים, זר
היה קולע. זה היה נכון. לפעמים לא. יתכן שגם הוא לא קיבל
ידיעות מדויקות. אבל, כפי הנראה, שהיה להם כו - איזה שהוא קשר.
היה גם שוטר ערבי, איתם. לפני הרצח, יום יומיים, מודיע לשמירה,
בפרט בקטעים פה, איפה שהבתים... שאין בתים. כנראה שכן הוא קיבל
איזה רמז שהוא. או שהשוטר הערבי בעצמו לא ידע, והוא רמז לו מה
שהוא ידע, או שהוא פחד לגלות לו בדיוק. אז, בערב שבת, לא היה
שום דבר. אם לא היה בערב שבת שום דבר, אז ממילא, כנראה שכל
הידיעות שלו לא מדויקות אז גם הפעם לא. ודווקא הפעם, הם
דייקו. ורפי הסימנים שהם הלכו אז, באותו מוצאי שבת, הם התכוננו
לבוא - לא על יד בית גן איפה שקרה הרצח, כי אם הרבה יותר קרוב,
פה על יד... זה בערך פה, מול בית הכנסת - יוצא. פה היה שדר
גלוי. ושהלא... הם נתגלו... הלא גילו אותם בתחילה פה. אבל לא
ידעו מי שהם.

המקרה היה כזה: שליצחקי - ברחה הפרדה. היה השער פתוח,
יצאה הפרדה. בתחילת הלילה, ברחה הפרדה. באו החבר'ה "באו נלך,
נחפש אותה." חיפשו אותה, לא מצאו אותה. היות והצמחיה היתה

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל.
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

גדולה, והיה חורף של הרבה גשם, אז במים כנראה נכנסה בויזר מקום
גבוה, אז חיפשו ולא מצאו. אני, אז באותם ימים הלכתי איתם, אחר
כך ראינו "לא מוצאים"; אז אני הלכתי עם החבר'ה, הם נשארו -
אחדים, עוד לחפש. היה חיים וקוב, דוד, אברהם ליפשיץ. הם היו
שלושה. הם ירדו בצמחיה פה למטה. פה למטה, איפה שהבתיים... היה
שדה שמה, שדה חרוש. הם שמעו איזה רישורש שם, אבל לא ידעו
בבירור. התחילו להתקדם. כשהתחילו להתקדם כמות שסיפר לו איזה
בחור - שמע צעדים. "דוד, הנה הפרדרי" "טוב מצאתי" רצים.
כשהם רצו, הם התחילו להתקדם בשדה, אז פתאום נהיה שקט.

..."איפה ראית אותה?" - 'הנר פרי' אבל חושד, אתה יודע,

לא רואים שום דבר בלילה. אדמה חרושה, בלילה במרחל של מטר -
שניים, לפניך, לא תראה שום דבר. הם שמעו צעדים, והצעדים נעים
על ידם. "...איפה?" "הנה, הנה". כל כך קרוב הם יושבים, כך
שומעים. הם שומעים צעדים מתרחים, אבל לא צעדים של בהמה, כמו
צעדים של בן אדם. ולא של אחד, כי אם של שניים. ככה בורחים
בקט, ומסתלקים. נכנס בהם פחד. אומר חיים וקוב: 'חשוב לי
העניין. כנראה שאנשים מסתובבים פה.' הם נבהלו היות והיו גם
מעשי גניבות - של חודש חודשיים קודם. הוציאו בקר פה, משתי
הקירות, גם אצל הרצל, גם אצל אלקיים. היו מבצעים גניבות, אז
יתכן שאולי באו לגנוב. הם לא ידעו בדיוק. בכל אופן, ליתר
בטחון, הם פחדו. אבל לעזוב את המקום - הם גם כן... היר נדמה
להם שגם הערבים לא מסתלקים. אז, דוד שהיה לו את האקדח איתו -
במקרה, נשק אחר לא היה להם - הוציא את אקדחו, ונשאר ישבת שמה

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל.
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיכנאל, והם רכשו הפטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

שפוף, ומחכה מה שיהיר. וחיים על ידו. אבררם אמר: "יש לי את
הרובה בבית." במקרה, הרובה של הנוטרות. "אני אגש להביא את
הרובה, ונראה מה יש פה." אז הוא בשקט הסתיר להביא את הרובה.
הם שכבו כמה זמן, אחר כך, שם שמעו צעדים מתרחקים, כאילו חצו את
הכביש. אז הוא אומר לו: "כנראה שרם ברחו. תלסס, בא נלך
הביתה." כשהם עלו, התחילו לרדת, לעלות לגד הבית, בא זברהם עם
רובה. "...אברהם. אינו לך כבר מר..." "איפה המל" - 'נראה
הסתלקו." - "בטח באו לגנוב איזה ראש". התפזרו. רם חזרו.
אחרי, כשהם חזרו פה, הם במקרה מצאו את הפרדו פר בקרבת רבתיים,
והכל חזר על מקומו. הם עוד עמדו פה, ו...

מתי זה היה, במוצאי שבת

זה היה במוצאי שבת, בעשר כבר.

באיזה תאריך, אתה זוכר?

ארכיון ותיקי היישוב בגליל
כל הזכויות שמורות
לבלחה ואורי שרפמן
בתי יגן יכנאל טל 06750488

זה היה בליל הרצח. בכט' או בל' ניסן. ל ניסן, כן. לו
בכט', אור ליום ב' ניסן, יום ראשון. הם עזבו. היו בטוחים...
הנה, מקרה כמו כל המקרים. הערבים כנראה התקשו, להתקדם פה - כבר
אי אפשר, וכבר הרגישו בהם והם חזרו חזרה - לפי העקבות שאחר
כך... כמעט עד תל חזרר. התווכחו כנראה ביניהם, אם רבצע את
הפעולה או לא, ובסוף החליטו כנראה להתקדם, אבל בדרך אחרת, לו
בדרך זו, שמר ירגישו, וישימו להם מארב. אז רם עלו בשדות זחרות,
שהרבה יותר ררוב לשם. במקרה, לא היה אף אחד על הכביש. אז, הם
התחילו להתקרב. אני אז נמצאתי בסביבות בית גו.

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רבושו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

הייתי עם עוד חבריה: היו איתי עוד כמה נערים ונערות. באותו
יום, נערכה מסיבת פרידה למשה זלמו, שהוא היה אחד מהמנרגים
שלנו, שהוא עבר... היה צריך לעבוד לקיבוץ שדה נחום. בתור חבר
להכנס לשם. ערכו לו מסיבה, בערב...

נמה זמן הוא היה ביבנאל?

הוא היה משנת 25- זה היה השנה הראשונה שלו, שהוא בא

ליבנאל... קיץ 25.

וערכו לו מסיבת פרידה, ובאותו לילה, כשאני ישבתי שמה, אז
ערכו לו מסיבה משפחת ליבקוב, ששם היה רגיל תמיד. עשו לו מסיבה
פרטית. היה שם - הוא, וגדליה גר, ויהודה ליאוביץ.

מי זה גדליה גר?

גדליה גר, שהיה מרגל, של פועלי הלישבה. הוא היה מזכיר,
מנר. הוא עמד בראש כל העניינים. הוא ריר חדש, עוד. היה בסך
הכל חצי שנה פה. ואז, בכלל, הוא נסע לרומניה, והוא רק בא
ליבנאל איזה חודש לפני זה. היה אדם מעשי מאוד. רם ערכו...
המסיבה נערכה להם, כיוון שזה היה - אחרי כבר... כל כך ררבר
שנים, כמובן שלא היה להם... קשה להפרד. והם עוד ישבו, שעה
מאוחרת. אנחנו, כיון שהיה כבר אחרי שתיים-עשרה. התחלנו ללכת.
לצד הבית. בדרך, פגשנו את שני השומרים שלנו. היה משה
לאיוביץ, ויוסף בגדדי. שני השומרים, עם רובה ציד אחד, איתם.
אחד עם רובה ציד, השני בלי כלום. פגשנו אותם, "מה המצב?"

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגריל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכשו הפרטי.
הרקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

טוב, הולכים הלאה. התקדמנו הלווא, היינו עוד פוגשים חברי'ה.
פגשנו בדרך, את חיים ליבקוב "....נו, מה נשמע, מצאתם את
הפרדה?" "כן, כן מצאנו, מצאנו את הפרדה." כל המעשה הזו, הוא
לא סיפר. עמדנו כמה רגעים - "שלום, שלום" הוא הלך הלאה, ואנחנו
קצת המשכנו.

התקדמנו עוד, פגשנו פתאום את מסדר השמירה, יהושוע
ברונשטיין, ומנהל השמירה צועדים גם כן 'מה המצב' פגשנו את
השומרים" - "כן, ישנם, בסדר." 'אתם חוזרים, טוב - אנחנו
הולכים גם כן איתכם.' התחילו ככה ללכת קצת, כמו שאנחנו...
כשהגענו בערך לפני בית הספר, זה היה כשנשמעו היריות. נשמעו
יריות, נדרמנו. יריות, על הכביש רואים... הכדורים היו כנראה
זוהרים, וראינו שזה חוצה את הכביש לרוחב. לא ידענו מה קרה. זר
דהים אותנו! הוא - יריות, פתאום על הכביש! לא ידענו מה זה.
שמענו צעקות. לא ידענו שום דבר.

פתאום, בא בריצה משה גרינברג, הוא היה בדרך עוד, כפי שהוא
סיפר לנו. פגשנו אותו. כשהוא התחיל ללכת הביתה, הוא הספיר
לרגיע עד השומרים. השומרים ישבו במקרה לנוח.

איפה?

על יד בית קריביוב, שזה רחוק ממקום הרצח, איזה מאה מטר,
עוד פחות. הם ישבו שם ושוחחו, וכפי שסיפר לי אחד מהם: "אז
התחילו... היה לשומר השני עוגות, אז נתן לי לאכול, כמו שאנחנו

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל.
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

רק שמים את העוגה בפה, התחילו את היריות. כשהתחילו היריות, אז הם נבהלו, אז הוא - היה לו את רובה הציד, משה, אז הוא ירה כמה יריות. אבל כנראה שהוא בעצמו לא ידע מה קרה שם. אבל הערבים ירו, ירו וברחו. ברחו, ובנסיגה הזאת, כמה יריות, ירו בדרך. הם ברחו. הוא ניגש לשמה, אז הוא ראה שיש פצועים; הוא לא ידע. משום מה, הוא התחיל לצעוק. פתאום בא משה גרינברג, שלא הספיק עוד להגיע, הוא התחיל ללכת הביתה. כשהוא ראה את זה: "רוץ, רוצ מהר, תזעיק את הרופא! יש פצועים". שאלנו אותו: "מי?" הוא אומר: "אני חושב שזה משה זלמן, ואילו - הם באו עכשיו מבית גן. אני לא בטוח, אבל אני חושב שזה רם. תיכף, התחילו לרוץ, שום נשק לא היה לנו, צריך היה לאבטח - כלות את הרופא. יש פצועים; מי יודע מה יש שמר. רצנו חשבנו רק ללכת את האוטובוס. העירו את הרופא. הרופא לקח איתו כמה מכשירים,

מי היו הרופא?

הרופא היה אז פזנבאך. ד"ר פזנבאך. הוא תכנן לקח איתו כמה מכשירים הכרחיים, קפץ, רץ לאוטו, רץ הביתה לתפוס את הרובה, והיו עוד... עוד היה לנו... במקרה אז, היו לנו רובים; עוד לקחו אותם למחסן. הם נשארו אצל כל אחד בבית. היה לנו תימרון, בזותו יום, והתעוררו אחדים; זה כבר היה בשתיים-עשרה וחצי, כבר והיו בשינה. דוד רק שכב לישון, הוא שמע את הזה... מיד רתענור. פגשנו אותו גם כן, בא בריצה, מהר מהר להכנס לאוטו. באנו לאוטו... אז באנו לשם, למקום; אז הוא... אז מצאנו כמו שניגשנו, תיכף תפסנו עמדות סביב; לא ידענו אם הערבים עוד בסביבה, אם עוד יורים. האוטו היה

וכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

היה להוציא את זה, והוא גם דרך לו על הרגל, מפני שמצאנו נער
אחת על ידו. הנער השניה נמצאה בתוך רתבואה - אחר כך, שהערבי
זרק אותה, ועם נער אחת הוא לא יכול לרוץ... וככה הוא הסתלק.
אז, הוגשה עזרה לגלר, אבל הוא גסס כמה רגעים... וגמר. משה זרמן
היה במצב יותר טוב, עוד: הוא גם כן לאט לאט איבד את ההכרה. הוא
היה פצוע משלושה כדורים בגב, בחזה; כדור אחד בפיקת הברך, ריסקה
לו את הרגל לגמרי. הרגל היתה תולה בצורה איומה. הכנסנו אותו
לאוטו, ולקחו אותו למרפאה. אנחנו נשארנו עוד במקום. היות והיה
לנו הנשק ביד, נשארנו... אם יקרה שנהיר שמר.

ולקחו אותו למרפאה. אחרי זה, באו בחזרה לחפש את יהודר.
התחילו לגשש בעשב עם רטוריות, מצאו אותו בתוך העשב.

מת או חי?

הוא היה מת. הראש היה מרוסק. הוא קיבל, כנראה, כדור של
רובה ציד או מה... חצי גולגולת - לא היתה. חוץ מזה, היה לו גם
בגב פגיעה, או מכדור; היה כמו חתך בתוך מעיל העור. הם נורו
מהגב, כפי שחקרנו אחר כך. הם הלכו, השלושה, ודיברו. משה חיים
ליבקוב ראה אותם, הספיק לשוחח איתם, ועבר אותם. הספיק להגיע עד
הבית של אבנר, כשהיו היריות. כבר עבר לצד ההוא

... של דוידקא

כן. ושאחרי הרצח, הוא הופיע, אחר כך. הוא סיפר שהוא עבר

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל.
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

משם, בצד ההוא; משה זנברג נשאר בצד הזה. הוא נשאר איתנו. אז
הוא שוחח איתם, והם עמדו כמה רגעים, והלכו הלאה. אז, הוא ראה
אותם ברגעים האחרונים. הוא היה האחרון שראה אותם, ודיבר איתם.
אז הם הלכו שלושה, הלך גבר בזמצע, ואלו בצדדים. הרץ יהודה לצד
הכביש. כמו שהם נפגעו, ככה הם גם עמדו. הם הלכו ושוחחו. כשהם
הגיעו מול הבית של ברנשטטר שמה היה, זאת העדר של הוראקים...

ארכיון ותיקי היישוב בגליל
כל הזכויות שמורות
לכללה ואורי שרפמן
בית גן יבנאל טל 06750488

הבית היה קיים כבר

כן, היו שלושת הבתים כאלה. שלושה...

זאת אומרת: מיבנאל - מקרוואי ועד דוידקה, היו שלשה בתים
כל השטח, היו שלושה בתים. היו של שמעון ברנשטטר, של
ינואר, ושל שטרו. אלה השלושה. שלושה בתים בודדים. שטח ככר
גלוי. למטה, היר שדות. הם הלכו. גדליה גיר - ריה לו חדר,
שהיה גר אצל שמעון ברנשטטר. לפני שהם הלכו, הם הגיעו בדיוק
מול ... לפני הדלת. מול הגדר, ונעצרו כדי לדבר. כשהם נעצרו
כדי לדבר, הערכים יצאו מבין הקמה, והיה זה שדה חרוש. השדה של
סנדלר. משם הם עלו, באו להם מאחורנית, מהגב ותקפו אותם. מפני
שכר הפגיעות היו בגב.

ואז, הם באו להם מהאיזור שלנו.

כן. הם תקפו אותם... נמצאו תרמילים של כדורים גרמניים,

אנגליים, וצרפתיים, כדורי ציד. הם היו בערך מארבע עד שישה איש.
רפי ה...

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

ויהודה עוד קפץ אחריהם

יהודה, כנראה... היה עוד איזה דבר, כפי שאנחנו יודעים:
יהודה כנראה חשב שזה החבר'ה צוחקים מזה, רוצים... מפני שקרה
מקרים לפני זה, שהחבר'ה היו עושים מזה מהתלה כזו. כנראה שהוא
חשב את זה. אז הוא כנראה לא שם לב, כשבכל אופן, ברגע שמזנקים
לכביש, גם כן, זה אורך כמה שניות. הלא, הם היו צריכים לעלות
לכביש. הם עמדו באמצע. וגם כן, מרחק שר שישה עד שבע מטר.
כנראה שהם חשבו שזה החבר'ה שלנו, אז הם לא שמו לב אליהם. אבל
ברגעים האלה, אז הוא ראה שזה... יורים ממש, והורגים אז
הסתער עליו ערבי, אז הוא תפס את הרובה, להוציא לו את הרובה
ממנו. יתכן שהיה מוציא וגם יורה בו, אבל קפץ ערבי שני, וירה
בו. הלא הם היו... הם היו בלי נשק, שלושה מול שישה.

באיזו שעה זה היה?

זה היה בדיוק בשתיים-עשרה וחצי... שתיים-עשרה ועשרים כבר.

ומתי מת זלמן?

משה זלמן - לקחו אותו, כבר זה היה... הוא כבר בדרך איבד
את ההכרה, ושם הוא... שם הוא מת. כשאני באתי ואחרי שני, החליפו
זויתי שמה. כדי... שם היה צריך משמר כבוד, לעמוד על ידו... באו
לסדר. אז באו והחליפו אותי. ואני - עם הרובה, באתי להנה, על
ידו: במרפאה, לא לעזוב אותו כל הלילה לבד. חוץ מזה שהרופא היה
מסתובב שם, אבל זה היה מצב גרוע מאוד. זה היה פגיעה בלי
פציעה. בלי כלום. כולם היו חללים. מפני שגם היה להם זמן

זכרונות אלה חועברו לכתב מהקלטות זמני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

לירות. הם פגעו שלושה, ארבעה כדורים, בכל אחד. גיר היה פגוע
בשני כדורים.

המצב, אחרי זה נהיה מתוח מאוד. בלילות היה ממש פחד ללכת
ברחוב. הקהל היה כל כך מתוח, שזה היה... באותו לילה זין מה
לדבר. אפילו הלילות אחרי זה. הגברנו את השמירר, וזר... אז על
כל רישורש, היו מוכנים ישר לירות. אף על פי ש... לא כל כך.
אבל פחדו כולם. הערבים, מצידם גם כן פחדו. הם... הרבה עזבו
את האוהלים. פחדו מנקמה. מפני שבכל אופן, העקבות הוליכו
לח'רבת מנרה. אבל הערבים אז היו מאוחדים, והיתה כנראה מחתרת,
ואי אפשר היה בשום אופן לגלות. לרחו את הנעל, אחר כך לסנדלר,
אבל זה כנראה סנדלר ערבי... והוא לא יגיד מה שזה! הוא ילך
לגלות?

היתה זיזה פעולת תגמול בעניין זה?
שום פעולת תגמול לא היתה

אחרי זה, היה איזה התארגנות לבנות איזה בניין על שמם
איזה בניין ציבורי. זה שאחרי שנים נבנה... כן, אבל זה כבר שינה
קצת את האופי. זר היה כבר... בניין בית הזכרון. אבל, ריות ואף
בניין לא נבנה, אז בנו שכונה שהחברים של יהודה - אז היו צריכים
ללכת להתיישבות, גם יהודה - אבל הוא לא זכה לזה. ורק החברים
שלו, זאת אומרת - שנשארו לאריכות ימים. הם עלו לשם להתיישבות,
מהאיכרים - בלעדו. והשכונה הזו, נקראה "שכונת יהודה", על שמו.

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל.
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה בנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

אחרי זה, התחילו - היות והמצב הבטחוני לא היה טוב, התחילו לפעור כדי להגדיל את המושבה. "המושבה תהיר גדולה - לא יריה הפקרות. לא יהיה לנו רחוב ארוך מצד בית גן, שיהיה סכנת נפשות ללכת בו בלילה. יש להגדיל את היישוב, יש לבנות עוד בתים...". רחצו על פיק"א: היא הסכימה. זה היה צו השעה, אז. ואמרו: "הנה, יש אירגון, אירגון מסדה - מוכן לעלות. ביום רשנה, עם ההזכרה הזו, באו הראשונים: אז העולים. שינו את המקום, היתה הנחת אבו הפינה. ואחרי זה, הם עלו להתיישבות, בסימן השלושה.

אצל מי רקחו זאת האדמה?
האדמות, היו של בני... איכרי בית גן, שפיק"א באה איתם באיזה הסכם, באיזה אופן שהוא, שהם תרמו את האדמות ודרוזיניות התחתונות, ועל זה בנו את הבתים. שלושים בית. זה היה אז - "...במקום השלושה שנפרו, אנחנו נקים שלושים!" וככה, קמה המושבה הזו, מושב השלושה.

מושב עובדים.

כן.

מה אתר זוכר על משה זימן?

על משה זימן, יש הרבה מאוד מה להגיד עליו. זה היה אדם כבה, שהוא ריה מלא הכל. חוץ מזה שהיה אדם שלמד תורה. הוא היה בחור ישיבה: אבל הוא היה גם מוכשר לכל. לא היה דבר שלא היה מתמחה בו, ולא היה יודע. מתחילה היה נחשב כמו... בכל אופן, בו

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכושן הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' תשמ"ט

ישיבה. כשהתחילו המאורעות, מזה, והוא היה נכנס לעניינים של
סידורים, עניינים של נשק וזה, הוא התמחה בזה, ונריה מומחה
כמו... כאילו נולד, דבר שהוא גדל בזה.

החיצוניות שלו היתה צבאית?

הוא לא היתה צבאית. אבל הנשמה שלו היתה. הוא עוד...
במאורעות 56, כשהיו שומרים מבית העם, הוא היה אז נחשב המפקד.
מפקד האיזור. כשהיו עומדים לפקודתו כמאתיים איש, ככה בסביבה.
הוא בעצמו, בלילה, לא היה הולך לישון רביתה. שכב על רמדרגות של
בית העם, בלי... "משר זלמן, קח איזה דבר: אפילו שמיכה" -
"בשום אופן, קח!" אמרו: "הבן אדם הזה ממש מקבל עליו - הערכיות
שלו", כמו שאומרים "...מה שלא יגיע לעולם הבא".

ארכיון ותיקי היישוב בגליל
כל הזכויות שמורות
לבלחה ואורי שרפמן
06750488 צית' גן יבנאל טל

איר היה הנוער, בתקופה של משה זלמן?

הנוער היה בכלל קשוח. אז ראו בו אדם, ככה, הצטערו מאוד על
זה שהוא צריך לעזוב. בנשף הפרידה הזו, הביעו אחדים שהם כינו את
זה בצורה, כמו שאומרים: "אנחנו כבר..." זאת אומרת, זה יוצא
כמו... איר לבטאות את זה? - כמו שהזכרה, כמו שעושים לאחד: דבר
דומה לזה.

הוא היה מארגן את הנוער, או... ?

ככה זה היה באותו ערב. וכנראה, כמו שאומרים: "נכתב עליו

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
החקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיכנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

מלמעלה, שהרגלים שלו ישארו פה במקום...". זאת אומרת: לא לעזוב
את יבנאל. בכלל - הוא, משה זלמן, עמד ברוזש הנוער, כל השנים -
רוב השנים. הוא היה הרוח המבצעת של ההצגות, של כל דבר. אפילו
את התפקידים, הכבדים, העיקריים, הוא היה בעצמו נושא וזותם, לוקח
אותם. הוא היה... לפעמים כשהיו מבצעים איזה הצגה, וזה לא בא,
והוא לא בא, הוא היה הולך אליו הביתה, מושך אותו ממש בכוח. זה
דבר ש... הוא לא התעייף מכל דבר.

היו עושים סדרים?
היו למשל, הרצאות. רוב ההרצאות, רוב הנה... הוא היר מרצה.
הוא היה מדבר; הוא היה דוגל. הכל הוא.

היו עושים סדרים, באותה תקופה עם הנוער?
סדרים של פסח?
כו.

זה - לא בא... היה לפעמים איזה תוכנית שהיו עושים, אבל
מיוחד סדרים - לא עשו. היו עושים איזה נשפיות: של פורים, של
חנוכה לנוער. היה גם... המורה גלסמן, שהוא היה עמוד התווך
בעניינים כאלה. אבל היה תקופות שהמורה כבר לא היה. הם בערך
באו בתקופה אחת. באותה שנה - הם הופיעו ביבנאל.

אבל הוא, זה היה שילוב טוב.
אבל, הוא נשאר עוד שנים אחדות, אחרי זה. אבל הוא היה הכר.

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

הוא היה בנוער, היה בהגנה, היה ... בכל דבר. ב-"קרן קיימת";
הוא היה פעיל. הוא היה סוחר, היה נוסע, והיה... הוא היה דואג
שיזרעו חלקת אדמה בשביר "קרן קיימת".

איך היתה ההופעה החיצונית שלו?
המראה החיצוני שלו היה פשוט, ככה, כמו אדם... כמו "עמד"
ככה, כמו נפח; ככה הוא היה לבוש. אבל נשמתו היתה עדינה. היה
לו ... /זמננים מאוד. הוא היה בכמה דברים קצת עקשן. היו
אומרים כמו "ישיב'ה בוח'ר"; אבל היה בו הרבה. היה אדם מלא.
אדם שנתן הרבה מאוד.

מה אתה זוכר על...
הצטערו הרבה מאוד שהוא צריך לעזוב את זה.

מה אתה זוכר על התקופה שנהרג מנחמק ה לונץ
אני, ממש לא הייתי באותו יום. אני נסעתי, אז חרוש, אבל
היו סימנים, שעמוד להתרחש איזה דבר. לא ידעתי בדיוק מר.
בבוקר, כשנסעתי לעבודה, עברתי פה. הבתים האלו עוד לא היו. אני
רואה איזה ארבעה...
אני רואה ארבעה...

איזה בתים?
הבתים של השיכונים. אז, היה בגרנות, זה בתקופה הריא. זאת
אומרת, חלקות ירק. זה היה אז, בשנים שזרעו עוד מלפפונים ותפוחי
אדמה. זה היה הכל, חלקות ירקות. אני רואה מהכביש שעולים ברגל

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

זה היה שמואל שילוני, שהוא היה ה"קופרל" פה, והיה... אנחנו
הכרנו אותו פה. איתו הולכים עוד שלושה אנשים, אנגלים, קצינים
כנראה - בתלבושת הכחול - שחור הזה. וחבורי אקדחים, כמובן, והם
צועדים - כל השלושה, והוא על ידיים הבנתי שאפ"ס - דבר יש פה.
כשהם עברו על ידי, הסתכלו, כנראה שאלו: "מי הבר-נש הזה?" הוא
כנראה אמר להם: "סתם אחד..." מפני שלפי הצורה, אז היה כבר ממש
עוצר, כדי שאף אחד לא יברח. אבל הם לא שאלו אותי שום דבר, ואני
המשכתי ללכת. כשהייתי בשדה, שמעתי יריות, אבל לא ידעתי מה זה.
אני חשבתי שיש איזה מטוח, מפני שלפעמים, היו יורים שם לצד ההר,
ליד הבתים של הסוכנות. כשבאתי, אחר כך, אז שמעתי מהקהל פה מה
שקרה. וכמו שכנראה סיפרו כבר הרבה. פה, כנראה שפה ידעו מזר -
יום קודם. ההגנה, אבל - לא שיתפה פעולה, וכמובן...

עם מי היא שיתפה פעולה?
היא שיתפה פעולה - לצערינו - עם הגוים... אבל מר' אחרי
הכל, גם אי אפשר להאשים אותם. הם לא רצו צרות פה. כיון שראו
שמנחם עשה פה את הקן של ה"ח", או של האצ"ל - אינני מומחה לזה
בדיוק. הם כנראה ידעו. אנחנו - כמובן, לא ידענו שום דבר על כל
זה. הם נהגו בזהירות. אז הם החליטו כנראה, שיאיימו עליו
בחיפוש בצבא, אז הוא יברח מפה, ויתפסו ממנו. לשם מה שיבואו,
חיפוש, ועוד ימצאו נשק, ועוד יהיה צרות?

מי ניהל את ה"הגנה" פה ביבנאל?
בהנהלה, היה מתיתיהו, שהיה אז ה"קופרל" של הנוטרים, והיה

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

שמואל בוקובני, ואהרונסון היו הרבה מנהלים. אני, אז בעניינים
- לא הייתי, ואני לא יודע בדיוק. היו הרבה מנהלים. אבל, כפי
כנראה שהם ידעו, והם החליטו כאן לרודיע לו, והוא יברח. אבל,
הוא הלא - וגם שמעתי את זה פה מאהרונסון - שהוא אמר לי. הלא
הודיעו לו שיברח? אז הוא לא רצה לברוח. הלא הוא עקשן כמו פרד,
אז מה... מה רוצים? היה רצון טוב. אי אפשר להאשים אותם, את
המושבה שיעשו לו רעה. הוא יכול היה לברוח. אבל אחר כך, נודע
שזו לא יכול היה לברוח, כי היה לו חבר פצוע בחדר; לא ידעו מזה.
אבל הוא לא ינסה חבר פצוע. והוא לא רצה לברוח? היה בורח
בקלות, עובר לחצר שניה, שרישית; מתחבא. יחפשו אותו, לא ימצאו
אותו. דבר גדול להתחבאות? אבל הווא לא רצה, והוא כנראה לא תיאר
לו את המצב שהוא כל כך קשה. הרבה... הרבה היה לו - כנראה - נשק
בחדר, והוא חשב שהוא יתמודד וזיתם, עם הקצינים הבריטיים. וזה -
אינני יודע בדיוק, אבל כשהם הלכו לעשות את החיפוש, הם קראו לו.
הוא היה בחצר, והקצין הלך על ידו, והם התקרבו לדלת של החדר.

מי בא אליו?

... הם התקרבו בדלת, אז הוא היה... כנראה מנחם גם כן, היה
לו מוח כמו קדקוד; הוא חשב להכניס את הקצין בפנים. והוא יכנס
אחריו, אז הם כבר בפנים לא ירו, והם כבר יכלו לסחון אותו שמה.
הוא, והחבר הפצוע - הידיים שלו היו שלימות. הוא היה פצוע רק
בגוף. ואקדחים היה לפניהם. אבל, האנגלי, הוא אנגלי שלמד גם
כו, ידע... ראה את המצב, אז כשהגיעו לדלת, הוא לא נכנס קודם, כי
הוא תפס את מנחם בעורף, ודחף אותו בכוח פנימה, וכבר ירה תיכף

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך אדר א' התשמ"ט

עם האקדח. אם הוא ירה בו בדלת סגורה או בדלת פתוחה, זה קשה היה
לתפוס. זה כפי שראו אנשים. ירו, עד שסוף - סוף הרגו אותם
באיזה צורה שהיא.

עם מי בא האנגלי? עם מי התקרבו לדלת? מי הלך איתם?
לכן, לקחו גם זאת צימרמן, בתור זה... אבל הוא היה נבחל...
הוא לא... זה היה... הקהל לא ידעו בכלל מר לעשות פה. זה היה
מצב מתוח. אבל כנראה, שהעניין היה שיודיעו לו רק... הוא רק
ירגיש באנגלים, אז הוא יברח. הם ימצאו קירות ריקים. ולא ער
על דעתם שירצחו אותו בצורה כזו.

והם ידעו, והם ירו דרך החלונות, הם אחר כך כשנכנסו פנימה,
ירו בארונות. אני הייתי בפנים, שמה. היה נדמה שמה. כאילו שמי
ארכיון חסידי היישוב בגליל
כל הזכויות שמורות
לכללח ואורי שרפמן
בית גן יבנאל טל 048875048

הבניין - עם מה היה בנוי?
הבניין היה בנוי מלבני חומר. היה דלת וחלון, שהם יכלו מזה
לשלוט בפנים החדר.

כמה אנלגים היו פה?
הם היו... הם לקחו איתם עוד כיתה, או מחלקה היתה בחצר של
ליפשיץ - אבטחה עם מקלעי ברו, עם כל הציוד המתאים.

אז אחרי שראית את השלושה, הם הופיעו עוד אנגלים.

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל.
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיכנאל, והם רכשו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

הם היו עוד. הם באו קודם. אמרו שיהיה הסגר במושבה, ואמרו
כל מיני שמועות.

היו לילה קודם
זה, כל מיני שמועות: אחד מהשני. אני יודע... בדיוק מה
שאני שמעתי.

זאת אומרת, שהיתה מסירה של משהו.
מסירה... זה - ההגנה היתר קשורה. ההגנה לא התנגדה - כמו
שאומרים: "אנחנו לא רוצים צרות." אתה מבצע מעשיות שמה בחיפה,
ובא פה להתחבאות? זה היה אז - את הקצין פולזני, הם רצחו, ואחד
מהיורים בו, זה היה מנחם.

יתכן שאם היו עושים שתיקה, גם כן היו יודעים. אבל...
איפה הבחור הזה נפצע, שמנחם הביא אותו?

הוא היה פצוע כנראה בבטן, או שהוא נפצע מרימון, או שנפצע
מכדור של האנגליים בחיפה, והביאו אותו עם טקסי. כיום שיעי
בערב; הופיע איזה... ביום שבת רופיע איזה אוטו, ואמרו שהוא בא
אל ד"ר פייגה, בשקט, ואיים עליו. אז הוא פחד לעשות עניין,
שיבוא לחבוש אותו. אז הוא בא לחבוש אותו, וידעו שיש אדם פצוע
אצלו. היו עוד חברה במושבה, חברים שלו, שסיפרו אחר כך, שהם גם
כן הסתובבו. הוא הלך במחשך כזה. היה להם פה בכלל, סוכנים כל
הזמן, וחברה; אבל לא ידעו. פועלים, עובדים. היו עוד שני

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל.
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

חברים שלו, שבכלל, בלעדו היו. כשאני פעם שאלתי מה הם עושים השניים פה, אז אמרו: הם סטודנטים, הם לומדים, לומדים לעשות ירקות, אבל הם היו שניים מהמחותר שכנראה מצאו פה מקום. היו מתערכים בין החבר'ה. דווקא לא הרגישו בהם שום דבר

באיזה שנה זר היה?

זה היר ב-44. באותה השנה, הוא נרצח. החבר'ה היו קודם, בחורף. אבל זה היה בפסח; כמה ימים לפני פסח.

הוא עבד פה ביבנאל? עיבד משהוא בתקופה מסוימת?

מנחם?

כן.

הוא עבד, בטח! הלא - היה לו את המזמנה ואת הבית שלו. הוא היה גר עם אבא שלו. אבל הוא תמיד... הוא סידר בצורה כזו שאבא שלו לא יהיה פה, ושלא ידעו למה שהוא מציק לו, הוא מעשן בשבת; אבא שלו אדם דתי. עושה לו... ככל אופן, "...מנחם! הוא אדם שיש לו שכל, למה הוא עושה את זה?" אחר כך, הוא כבר לא רצה... .

והאימא - איפה היתה?

האימא היתה כנראה בחיפה, שם. הוא היה... הוא לא היה פה. הוא היה מופיע כמה ימים. נוסע, פה, והוא הסתובב בכפר סבה; היה להם שם... אבל ככה אמרו החבר'ה: שהוא הציק לו שיעזוב. כדי שיוכל להיות בבית, להביא את החבר'ה שלו. אז, הבית שלו נהפך לקן סוכנים של... .

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרפמן מיבנאל, והם רכוש הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

היה עוד מישהוא מיבנאל, שהיה שייך לאצ"ל או רח"י?
אינני יודע. זה - אז היה... אנשים לא רצו פשוט להתערב
בזה. לשם מרץ מי רוצה צרות? זאת אומרת: אם אני הייתי יודע,
לא איד למסור אותם! אבל, אני לא הורד, כמו שאומרים: "אתם
רוצים, תעשו מה שאתם רוצים: עזבו אותנו, לא כדאי". זה היה גם
הפוליטיקה של ההגנה. עזבו את זר. זאת אומרת - לא לרדת ביד
קשה. יתכן שזה לא היה נכון, אבל ככה היה המצב.

מנחם, זה היה אבידה לא קטנה.

הוא היה בחור מוצלח?
הוא היה מוצלח מאוד. אדם, בחור... וזה, פלא שהוא לא
התמודד עם האנגלים. הוא היה מסדר את כל השלושה, אפילו. זה
פשוט... המזל בגד בו. אם הוא היה מצליח להכניס את הקצין בפנים,
אז - הם היו הורגים אותו, אבל הקצין כבר חי - לא היה יוצא. זה
אחד, קצין מהבולשת הגבוהה. וכשאחר כך, שאלו את שמואל: "מי הסל"
זאת אומרת גם כן, לעשות אותם בראש יותר קשה. "זה לא הפקרות"
מה אתם הולכים... מה אין בתי סוהר? אתם צריכים לרצוח אותו?
הלא יכלו גם לקחת אותו ככה. חיפשו אותו, אז - אם חי או מת. אז
יותר טוב מת.

זאת אומרת: הקצין פגש את מנחם מחוץ לבניין?
בחוץ. הוא היה בחצר.
אבל במקרה, הם באו אליו, לעשות חיפוש. כנראה שהודיעו קודם

זכרונות אלה הועברו לכתב מהקלטות זקני היישוב בגליל
ההקלטות נעשו על ידי אורי שרשמו מיכנאל, והם רבושו הפרטי.
ההקלטות נמסרו באדיבותו לארכיון המושבה כנרת.
תאריך: אדר א' התשמ"ט

הלא הם באים לשולמו או מה: אז הוא - כנראה בא. הקצין שרח את
מישהוא. ורצו יהודיע, ובינתיים התעכב: עד שזזים. שלא יודיעו
שמה. אז שלחו את רפואל להודיע לו. רפואל אמר שהוא אמר לו.
אז הוא - לו רוצה לשמוע: הוא צוחק מהם. אומרים לו: "ברח'
הסתלקי" אז הוא אמר: "נראה, קודם שיבאו".

אז הוא חיכה לו בחוץ - לקצין?

הוא הסתובב בחצר. באו, קראו לו: "בא, אנחנו רוצים לראות
פה. לראות שם...". הוא עשה את עצמו תמים, מתחילה. אבל, הוא לא
ידע שכנראה מחכה לו סוף כזה. בכל אופן, הוא היה זמיץ מאוד. הוא
חשב כנראה להתמודד איתם.

אז, לו האנגלים רצו, הם יכלו לתפוס אותו חי?
גם אמרו שנזרק רימון ולא התפוצץ. אינני יודע מה שקרה.
אילו היה זורק רימון

ארכיון ותיקי הישוב בגליל
כל הזכויות שמורות
לכללה ואורי שרשמן
בית גן יכנאל טל 06750488